

Еволюція каблук

In article consider development of parameters of the form of heels in historical aspect under influence of invariant law (that is a principle of similarity).

Нині майже усе сучасне взуття має піднесеність п'яtkового відділу, завдяки чому початкове зіткнення з опорою відбувається через неї, а не через підошву [1]. Розміри і особливо форма опорної частини п'яtkового відділу взуття досить різноманітні й залежать від різних чинників.

В давньому світі взуття спочатку виготовляли з єдиного шматка грубо обробленої кори або шкіри. Під час носіння шкіра насамперед протиралася на тих ділянках, де стикається з опорною поверхнею. Щоб продовжити строк використання взуття, на ньому знизу заплтали («подшвень» — що підшивають). Так з'явилися такі деталі як підошва, набійка й в подальшому — каблук. Деталь, що складалася з кількох шарів шкіри, на Русі називали *підп'яток*, *підбори*, а потім *каблук*. Появу каблук, як деталі взуття, відносять до XIII століття.

Оскільки взуття, в основному, було прерогативою багатих верств населення, каблук поступово стає символом влади. Тільки заможна людина могла носити багато декороване висококаблучне взуття. Зокрема, відомо, що Людовик XIV мав дюжини пар взуття з каблучками висотою 12 см [2].

В XVIII столітті дуже модним був високий каблук «помпадур», названий так на честь фаворитки Людовика XV.

З часом висота каблук і його форма істотно змінюється, що особливо помітно в плінні XX століття (рис. 1). На початку XX століття жінки носили взуття на високих каблучках. До 1925 р. висота каблук знижується, а форма його товстішає. В 1928 р. з'являються каблучки приталеної форми (як середні, так і високі). До 30-х років головним визначальним чинником у разі вибору моделей є комфорт. Каблучки стають нижчими, стійкішими й після 1934 р. зовсім зникають на сандаліях і у спортивному взутті. У другій половині десятиліття виникають каблучки нової незвичайної форми: *платформа* і *танкетка*. Вони мали усі переваги комфорту й практичності та відкривали можливості для декорування. Платформу й танкетку обтягували тканиною або шкірою, оздоблювали вишивкою, прикрашали бісером і стразами.

Мода 40-х років зазнала впливу війни. Найсуворішими були правила щодо взуття: шкіра йшла винятково на пошиття чобіт для військових, а матеріалами для цивільного взуття стали фетр, волокно конопель, дерево, гума, синтетика й перероблені відходи шкіряного виробництва. Регулювання також торкнулося фасонів, обмеживши висоту каблук (наприклад, в Америці дозволялося носити каблук не вище 2,5 см, а у Великобританії — до 5 см). Рекомендувалося купувати зручне взуття на плоскій підошві або *танкетці*. Зовнішній вигляд взуття значно «поважчав» і втратив витонченість 30-х років. Платформу і коркову танкетку, обтягнуті тканиною або шкірою (які набули широкого поширення ще до війни), для заощадження матеріалів стали робити без обтягування. В 1947 р. Крістіан Діор подав нову колекцію одягу й взуття, де масивні платформи й танкетки було замінено вузькими «човниками» і *сандаліями* з максимально звуженим каблучком, щоб додати витонченості й тендітності новому жіночому силуету. Водночас у взутті з'являється каблук «шпилька». В 1953 р. взуття на високому тонкому каблучці в Італії називають «стілетом». Панування «шпильки» триває першу половину десятиліття, однак вже у другій декаді популярнішим стає взуття на нижчому, стійкому каблучці, а також на плоскій підошві. Незабаром, завдячуючи героїням акторки Одрі Хепберн, виникає мода на *балетки*. До кінця десятиліття усе чіткіше вимальовується «бунтарський стиль»: шкіра, джинси, футболки, гостроносні черевики і замшеві туфлі на високій «манковій» підошві демонстрували протест проти цінностей споживчого суспільства й гарного тону [3].

До 1963 р. мигдалеподібний носок і каблук «шпилька» кінця 50-х практично зникли. Взуття набуває більш геометрично тверді форми: каблук стає набагато ширшим й стійкішим, а до кінця десятиліття, під впливом стилів етнічного, селянського й хіппі, — масивним, квадратним, іноді розширюючись до низу, поступово перетворюючись в знамениту платформу 70-х років (див. рис. 1). Семидесять років відомі як час пост-модернізму й еkleктики. Усі змішували, усі пробували — головною метою було самовираження.

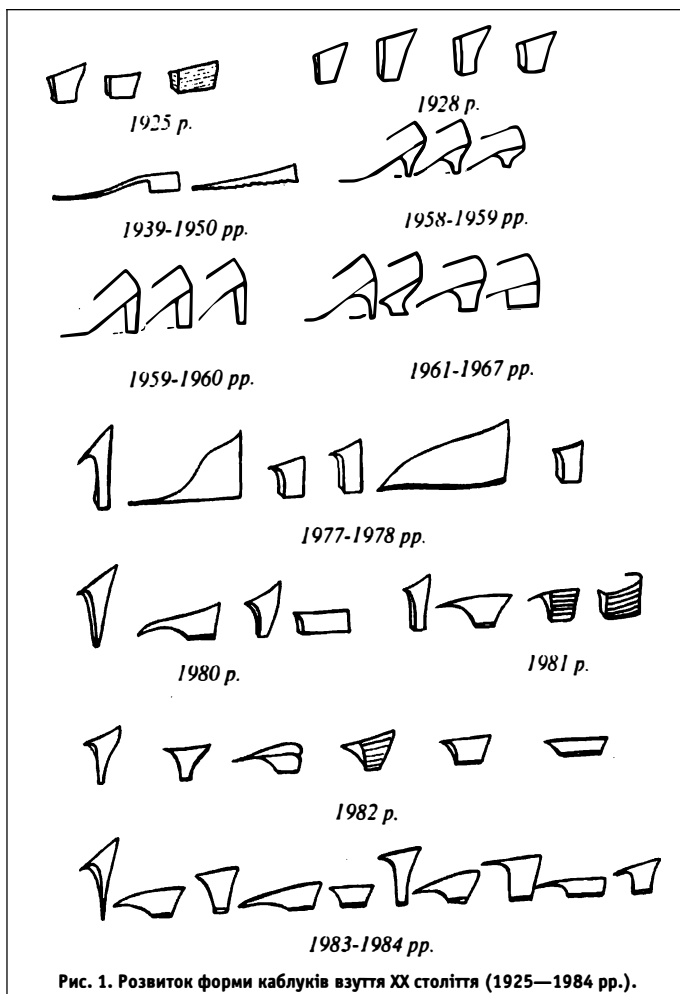

Рис. 1. Розвиток форми каблучків взуття XX століття (1925—1984 pp.).

Диско, гламурний рок, екологічна свідомість, девіз «Відсутність смаку — найкращий смак!»: чим обурливіше й безглуздіше, тим краще. Взуття на платформі характерне для того десятиліття: його носили і чоловіки, і жінки. *Платформа* й *танкетка* досягали неймовірних висот (до 18 см) і занепокоєні лікарі попереджали про необерненість проблем з хребтом після носіння такого взуття. У другій половині десятиліття взуття втратило високу платформу, і в моду увійшли невисока, витонченіша *танкетка*, *елегантний каблук*, *сандалії на високому каблучці* й *плоскій підошві*, *черевики на шнурівці* й класичні «човники», жіночі чоботи, що облягають ногу до стегон.

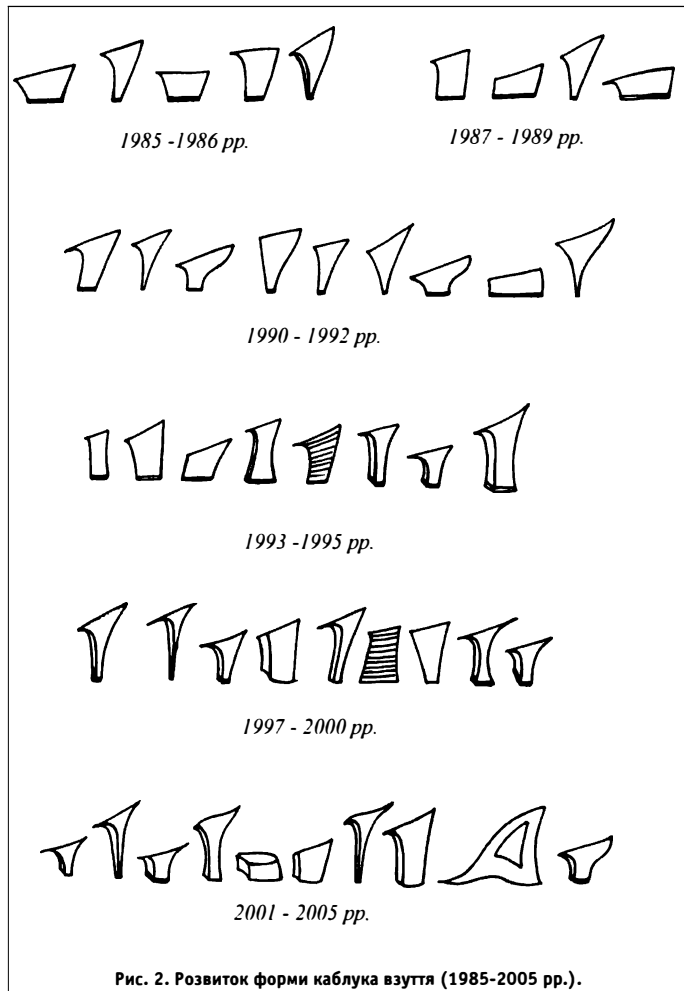
До середини 70-х нафтова криза призвела до світової економічної депресії, що трохі придушила буйство фантазії. Певну перевагу було віддано одягу, мода на який триватиме більше, ніж один сезон. Жінки носили «човники» на невисокому каблучці з єдиним ремінцем і *ковбойські черевики* із чорної шкіри, увечері — неприкрашені «човники» з відкритою п'яткою й прості сандалії, а чоловіки — *лаофери* з пряжками або пензликами, *армійські черевики* й чоботи для їзди на мотоциклі (*байкерські*). До кінця десятиліття забезпечені люди звернулися до класики. Набула свого розвитку ідея, що одяг — це не тільки вираження індивідуальності, а й інструмент, що допомагає бути успішним в житті й робити кар'єру. В моді 80-х років з'явилася *спортивна тенденція*.

Найпоширенішим взуттям для жінок стають чорні «човники» й так звані «шпильки». На відміну від моди 50-х на «шпильки», коли ті втілювали тендітність, жіночність, беззахисність, тепер їхнім завданням було демонструвати владність, авторитет та сексуальну агресію. Поряд із «шпильками» звичайним явищем для жінок-керівників стає спортивне взуття у поєднанні з діловим костюмом. У своєму виборі вони керувалися відомим висловом: «На високих каблучках складніше підійматися сходами устіху».

Вечірній та повсякденний одяг, на протигагу стриманій класиці ділового костюма, був експресивним. *Банти* і *розетки* з шифону «розцвітали» на «човниках»; дизайнери стали декорувати кристалами каблучки. Ті, хто міг собі це дозволити, підкреслювали своє високе становище й багатство за будь-яких умов.

Наслідки економічних та політичних подій кінця 80-х років незабаром позначилися на модній індустрії й виявилися насамперед у мінімалізмі та екологічному стилі. Природні чисті лінії силуетів, простота й функціональність, підкреслена аскетичність, стримані нейтральні кольори, натуральні, високотехнологічні матеріали характеризували одяг і взуття цих двох напрямків. *Сандалії* та взуття із усяляких матеріалів—замінників шкіри й переробленої сировини, що дають змогу ногам «дихати», стають невід'ємною частиною гардероба.

Прагнення людини кінця другого тисячоліття повернутися «до коріння», бажання бути «ближче до природи» часто обмежувалося створенням зовнішнього вигляду *мандрівника*, необхідний атрибут якого — *туристські черевики* (рис. 2).

Багатогранність форм й образів у 90-ті була безмежною [4]. Дизайнери могли «цитувати» будь-яке десятиліття ХХ століття, поєднуючи не-поєднуване, а також удосталь запозичаючи елементи костюмів різних народів і переосмислюючи їх у дусі кінця тисячоліття. На перший план виходить індивідуальність: модно створювати свій власний стиль, використовуючи те, що є навколо. На початку 90-х виникає напрямок «гранж», для якого характерним є спортивне взуття. Ненадовго повернулася в моду *платформа* (висотою до 30 см). Крім того, жінки мали широкий вибір: *стілети*, *туфлі* на каблучці середньої висоти, зручні *прогулянкові черевики* на низькому каблучці, *сандалії* й тощо.

На початку ХХІ століття змінюється форма колодки та взуття: носкова частина коротшає (бо зменшується декоративний припуск), значно наповнюється й набуває три варіанти форми: каре, овал та асиметричний овал, що повторює форму стопи. Така зміна колодки потребує каблук іншої конструкції: він товщає, набуває форми *безкрокульного* або *напівкрокульного стовпчика* різної висоти, іноді із зовнішнім наповненням профільної частини (див. рис. 2). Звужена носкова частина колодки і каблук «*шпилька*» залишилися лише у класичному, ошатному асортименті туфель і чобітків. Крім того, застосовується каблук 5—10 мм (просто набійка) або до 30 мм *спрямлений стовпчик без крокуля*.

У чоловічому взутті 2004-2005 pp. підшова традиційна: блоки з каблуком «*стовпчик*», формована з клиновидним або напівклиновидним каблуком, що забезпечує комфорт стопі.

В 2006 р. лідерами є каблуки: тонкий стовпчик, клиноподібний і товстий стійкий. «*Шпилька*» також присутня у взутті, проте тільки як невід'ємна складова ошатного взуття. Актуальні також платформи і танкетки різних форм — від дуже високих, масивних (як котурни у давньогрецькому театрі) до тендітних вирізних, які майже повторюють форму каблука.

Таким чином, як видно з рис. 1 та 2, розвиток форми каблука має інваріантну закономірність, тобто конфігурація його варює за *принципом подоби*. У разі зміни форми каблука зменшується або збільшується його висота. Зорово нібито спостерігаємо стиск, зчлуження, згинання форми за збереження рівноваги. Причому коливання конфігурації задньої частини взуття взаємозалежні із зміною крокуля й зовнішньої форми каблука. Тобто у сучасному взутті використані у трохи видозміненому вигляді основні форми каблука, розроблені художниками минулого й сьогодення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Коновал В. П. Исследование влияния приподнятости пяточного отдела стопы на удобство обуви и разработку методов проектирования некоторых обувных деталей: Дис. канд. техн. наук — К., 1971 — 144 с.
2. www.fetish.ru.
3. www.intermoda.ru.
4. Т.В. Сахарова. Эволюция каблука. КОП, №3, 1997 — с. 27-28.
5. Козлова Т.В. Основы художественного проектирования изделий из кожи. М. Легпромбытиздат, 1987.

Одержано 17.05.2006

БЮЛЕТЕНЬ **ВИЩОЇ АТЕСТАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ УКРАЇНИ**

№6, 2000 стор. 7

ПРО ЗАРАХУВАННЯ ПУБЛІКАЦІЙ ЯК ФАХОВИХ (З постанови президії ВАК України від 11.10.2000 р. №2-03/8)

У зв'язку зі зверненням до ВАК України редакцій журналів і збірників наукових праць та, враховуючи особливий характер цих видань, президія Вищої атестаційної комісії України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

... 2. Зараховувати наукові статті, опубліковані в журналі «Легка промисловість» (Державний комітет промислової політики України, Державне центральне бюро технічної інформації з легкої та текстильної промисловості, Київський державний університет технологій та дизайну) на підставі висновку експертної ради ВАК України з технологій харчової та легкої промисловості та експертної ради ВАК України з економічних наук, окремо у кожному конкретному випадку за поданням спеціалізованих вчених рад, як фахові в галузі технічних та економічних наук...